

PRESENTATION

VÄRNAMO

ÅRETS KULTURMILJÖKOMMUN 2018

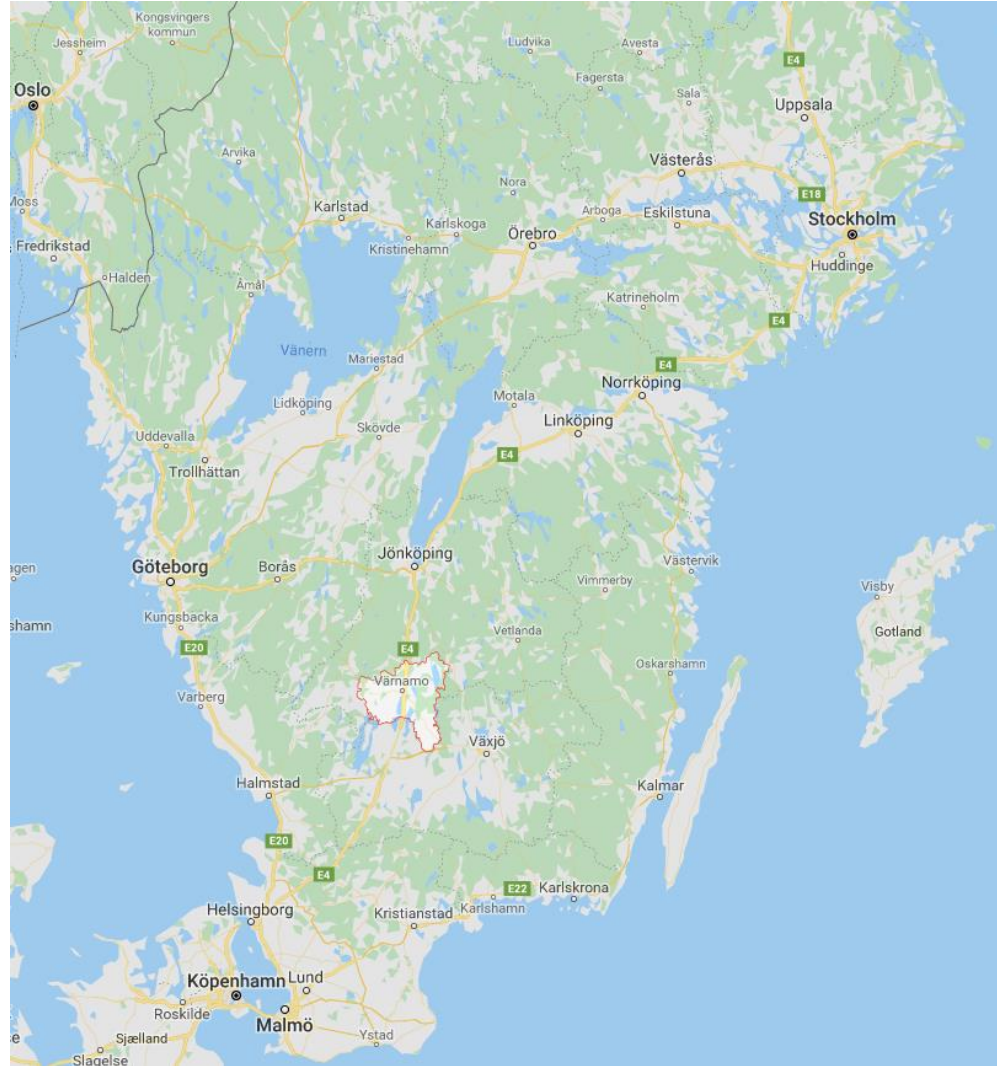
KULTURMILJÖER OCH KULTURARV
SAMVERKAN

GODA EXEMPEL

**VAR
LIGGER
VÄRNAMO?**

Värnamo kommun

Värnamo kommun

Store Mosse
Nationalpark

Vandalorum, konst/
formgivningmuseum

Apladalen, natur/
hembygdspark

34 200 invånare
1390 kvadratmeter
1971 Kommun
1920 Stad

Bruno Mathsson Center

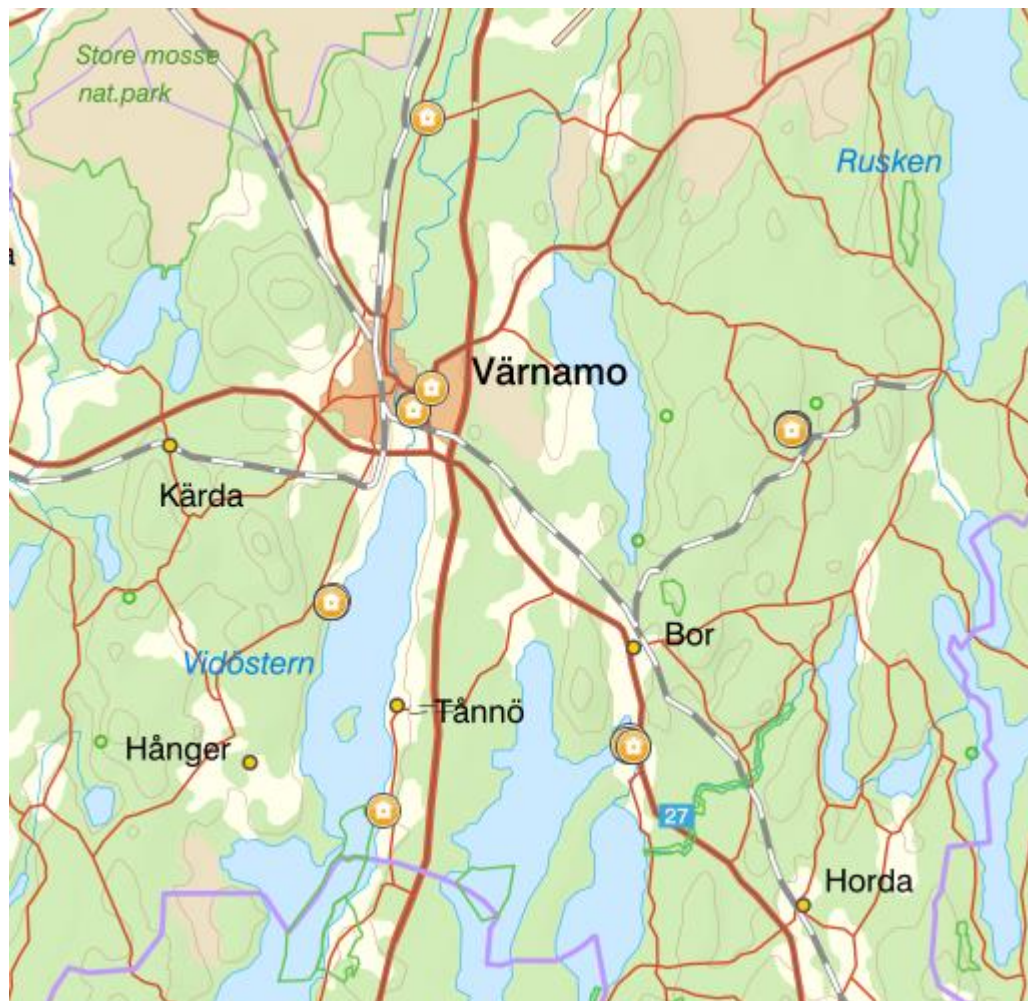

Riksintressen för kulturmiljön

- 12 st. riksintressen för kulturmiljön i Värnamo kommun.
- Ställningstaganden i ÖP om samtliga riksintressen.

Byggnadsminnen

7 st. byggnadsminnen
i Värnamo kommun.

 Anläggningar
Värnamo kn, APELN 1 BRUNO MATHSSONS UTSTÄLLNINGSBYGGNAD, VERKSTAD OCH ATELJÉ
Värnamo kn, DRABANTEN 4 BRUNO MATHSSONS FABRIKSBYGGNAD
Värnamo kn, ED 1:33 EDS HERRGÅRD
Värnamo kn, HELMERSHUS 6:52 ÅMINNE BRUK
Värnamo kn, HINDSEKIND 1:13 MOENS GÅRD
Värnamo kn, HÖRLE 2:17 HÖRLE HERRGÅRD
Värnamo kn, ROLSTORP 5:4 BRUNO MATHSSONS VILLA

Värnamo kommun ingår en
stiftelse för bevarande och
utveckling av byggnadsminnet
Åminne bruk.

**ÅRETS
KULTURMILJÖ-
KOMMUN 2018**

ÅRETS
KULTURMILJÖKOMMUN
2018

Värmdö kommun

Medan...

[Signature]

[Logo]

MOTIVERING:

MÅLMEDVETENHET

SYNLIGGÖRA

SAMVERKAN

BEVARA

UTVECKLA

DELAKTIGHET

Förvaltningar och nämnder

I Värnamo kommun finns följande nämnder

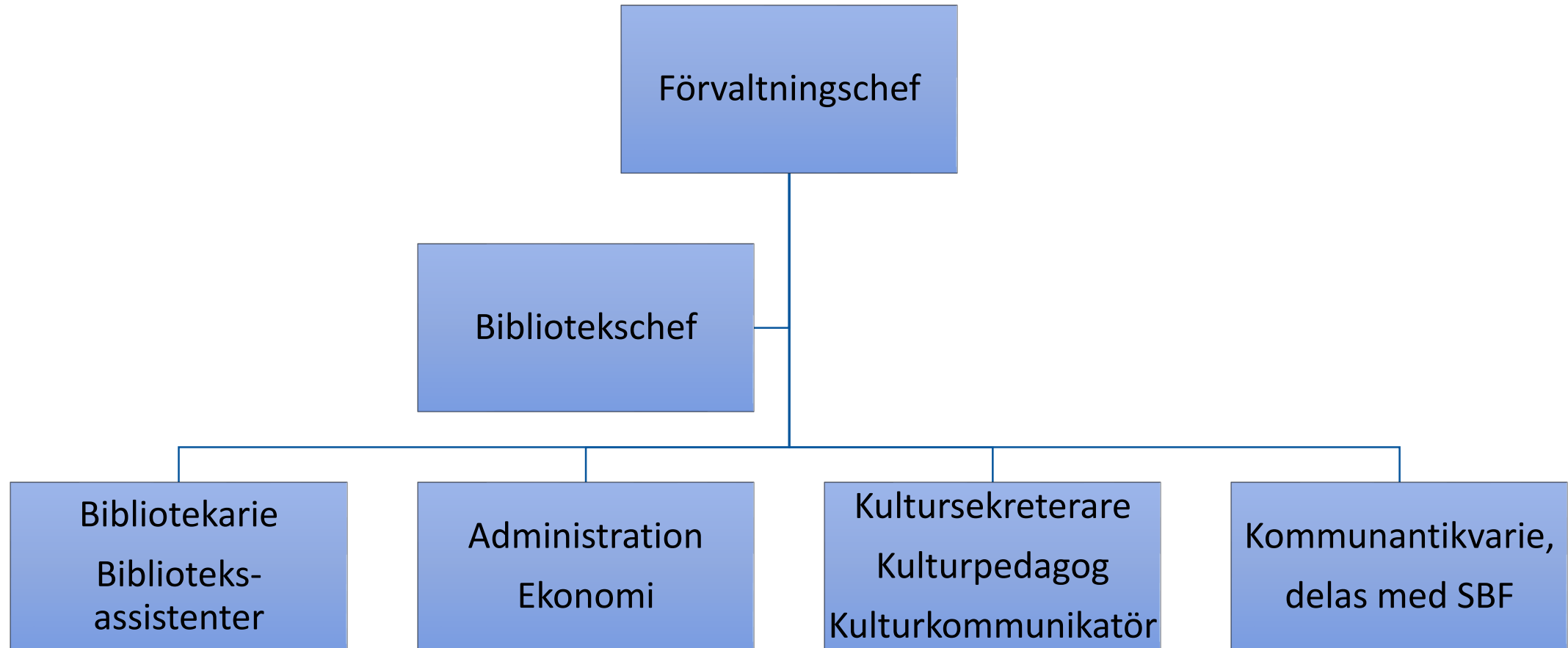
- barn- och utbildningsnämnden
- kommunstyrelsen
- kulturnämnden
- medborgarnämnden
- samhällsbyggnadsnämnden
- omsorgsnämnden
- servicenämnden
- upphandlingsnämnden.

Värnamo kommun har nio förvaltningar:

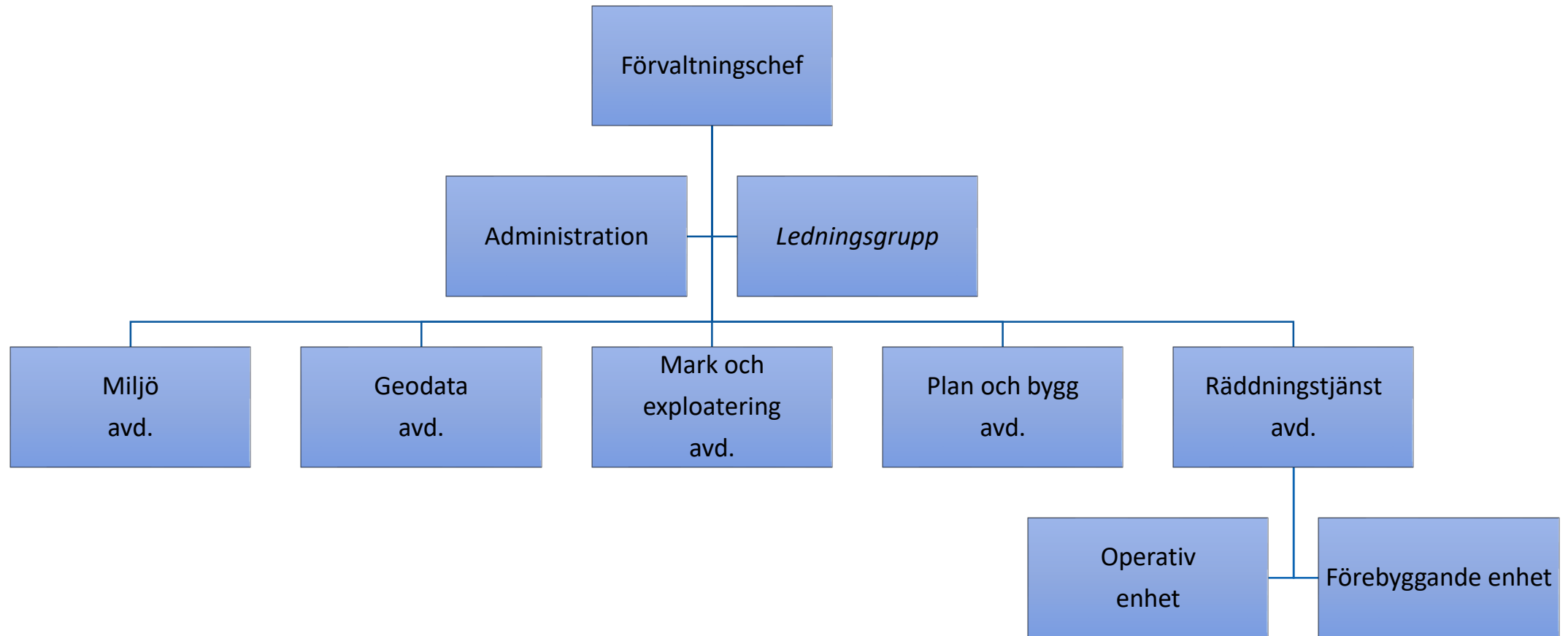
- barn- och utbildningsförvaltningen
- kommunledningsförvaltningen
- kulturförvaltningen
- medborgarförvaltningen
- samhällsbyggnadsförvaltningen
- omsorgsförvaltningen
- serviceförvaltningen
- tekniska förvaltningen
- upphandlingsförvaltningen.

Kulturförvaltningen

Samhällsbyggnadsförvaltningen

Plan- och byggavdelningen

1 Stadsarkitekt

Plan

Bygg

Trafik och
Tillgänglighet

Bostadsanpassning

Kommunantikvarie

7 planerare

1 Projekt-
ledare

1 Bygglov-
samordnare
4 byggnads-
inspektörer o
handläggare

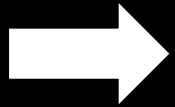
1 trafik-
planerare

1 trafik-
handläggare

1 hand-
läggare

1 Kommun-
antikvarie,
delas med
kultur-
förvaltningen

KOMMUNANTIKVARIE

Bevaka

Informera

Samverka

Utveckla

Kulturmiljövärden och kulturarv i verksamheten

Samverkan med

- Förvaltningarna i Värnamo kommun
- Länsstyrelsen i Jönköpings län
- Länsmuseet i Jönköpings län
- Turism och besöksnäring
- Föreningar
- CIVILSAMHÄLLET

Exempel på ämnen där Kulturmiljövärden ingår

Översiktsplan

Stadsvision

Fördjupade detalplaner

Områdesbestämmelser

Detalplaner

Bygglov

Gestaltningssplan

Grönplan

Exempel på ämnen där kulturarv ingår

Fysisk planering

Projekt

Gummifabriken

Kulturarvsnoden

Kulturhistoriska skolprojekt

Hembygds- och Kulturhistoriska föreningar

Kulturhistoriska utställningar

Programverksamhet

Service och information

Turism och besöksnäring

Plan för kulturmiljön i Värnamo kommun

Dnr 2017:1995.210

PLAN FÖR KULTUR- MILJÖN

→ Antagen 2018

Syften

- Ett styrmedel för kulturmiljövärden i Värnamo kommun.
- Planeringsunderlag vid fysisk planering, bygglov, projekt och ärenden.
- Byggnaders och bebyggelsemiljöernas karaktärsdrag och värden uppmärksammas och bevaras.
- Kulturmiljövärden och kulturlandskapens karaktärsdrag och värden uppmärksammas och bevaras.

Målgrupper

Kommunen

Planerare

Förvaltare

Handläggare

Beslutsfattare

Civilsamhället

Allmänheten

Fastighetsägare

Besöksnäring

Skolor

Målsättningar

- Kulturmiljöplanen ska ge förutsättningar för att utveckla och levandegöra kulturmiljövärdena i kommunen
- Kulturmiljöplanen ska även integreras och användas som planeringsunderlag i planer, bygglov, utredningar och beslut.
- Kulturmiljöplanen kan även användas av boende, skolor och besöksnäringen om kulturmiljövärden i kommunen.
- Den förväntade effekten är att befintligt kulturmiljöunderlag kommer aktualiseras på nytt och kompletteras.

Kulturmiljöplanens strategier omfattar

- Kulturmiljöplanen
- Kulturmiljöunderlaget
- Bygglov
- Planering
- Förvaltning av kommunens egna byggnader och kulturmiljöer
- Digitalisering och tillgänglighet av kulturmiljöer

Kulturmiljöplanen är kopplad till

Ny Översiktsplan, Mitt Värnamo 2035
Värnamo – den mänskliga tillväxtkommunen, 2035
Grönplan för Värnamo kommun
Miljöplan för Värnamo kommun
Sveriges miljömål
Nationella kulturmiljömål
Regionala miljömål
Regional kulturplan

**KOMMUNALA
PLANER,
BYGGLOV
OCH PROJEKT**

Detaljplaner och områdesbestämmelser

Planmöten

Dialog med planhandläggare

Kulturmiljöinventering

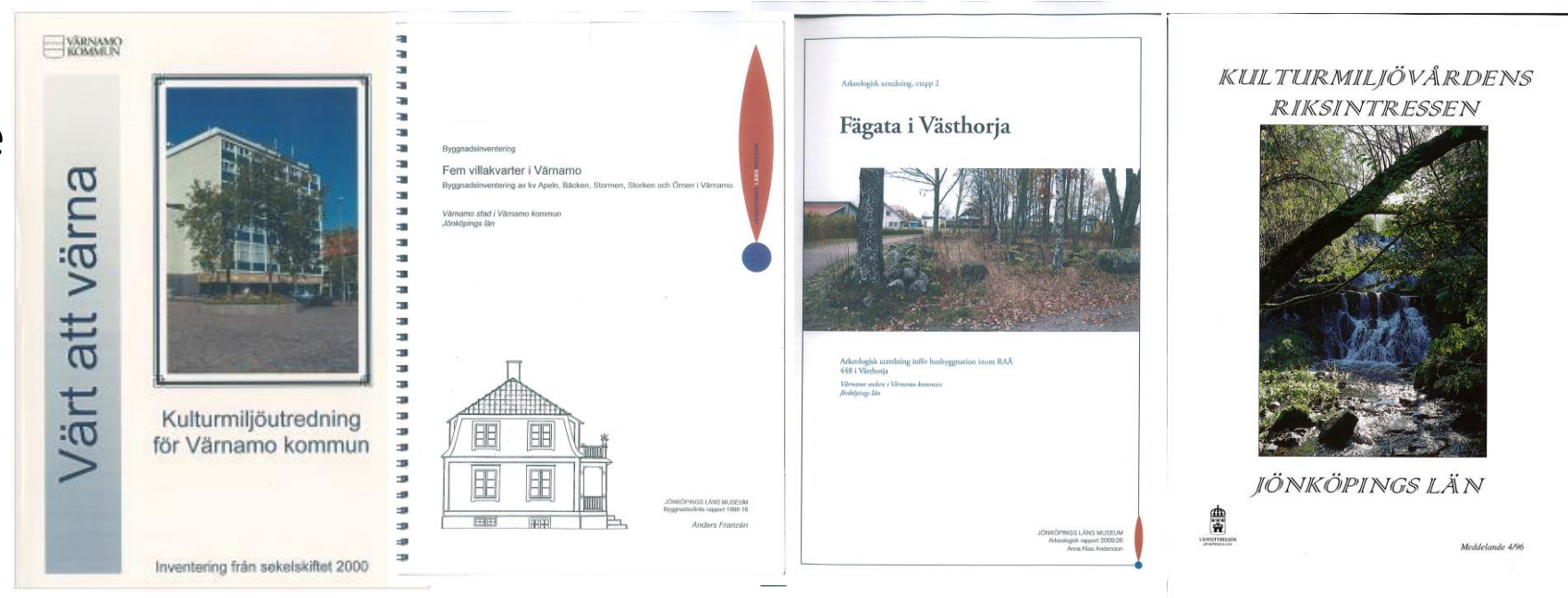
Kunskapsunderlag

Arkivinventering

Fältinventering

Kontakt med länsstyrelsen

och läns museet

Ny detaljplan, Mossle

Nyregistrerade
fornlämningar
och
kulturlämningar
inom
detaljplanen
efter kulturmiljö-
inventeringen

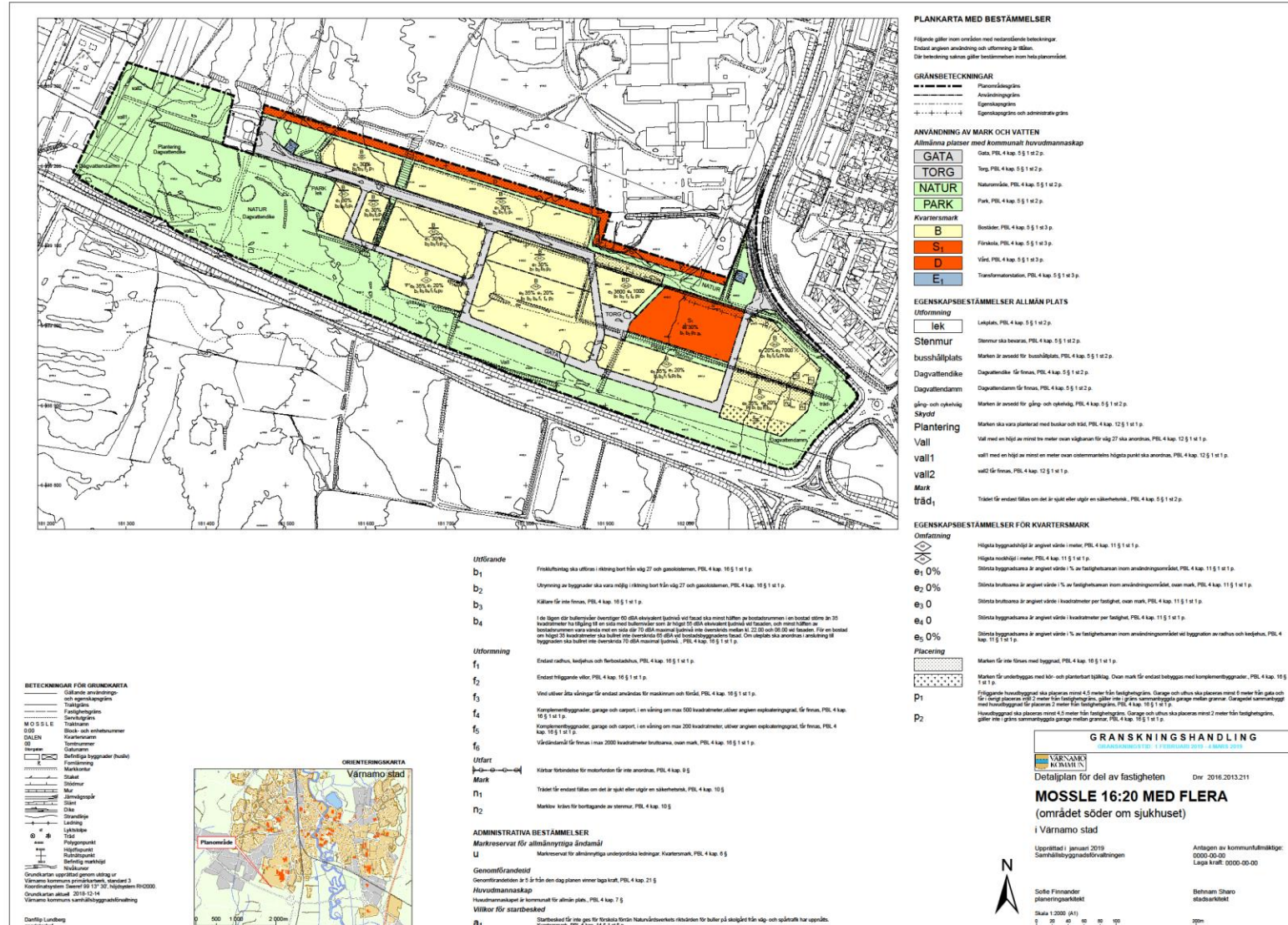
Röse, grav

Stenmur

Ny detaljplan, Mossle

Stenmur

Stenmur ska bevaras, PBL 4 ka p. 5 § 1 st 2 p.

Ny detaljplan, Åminne

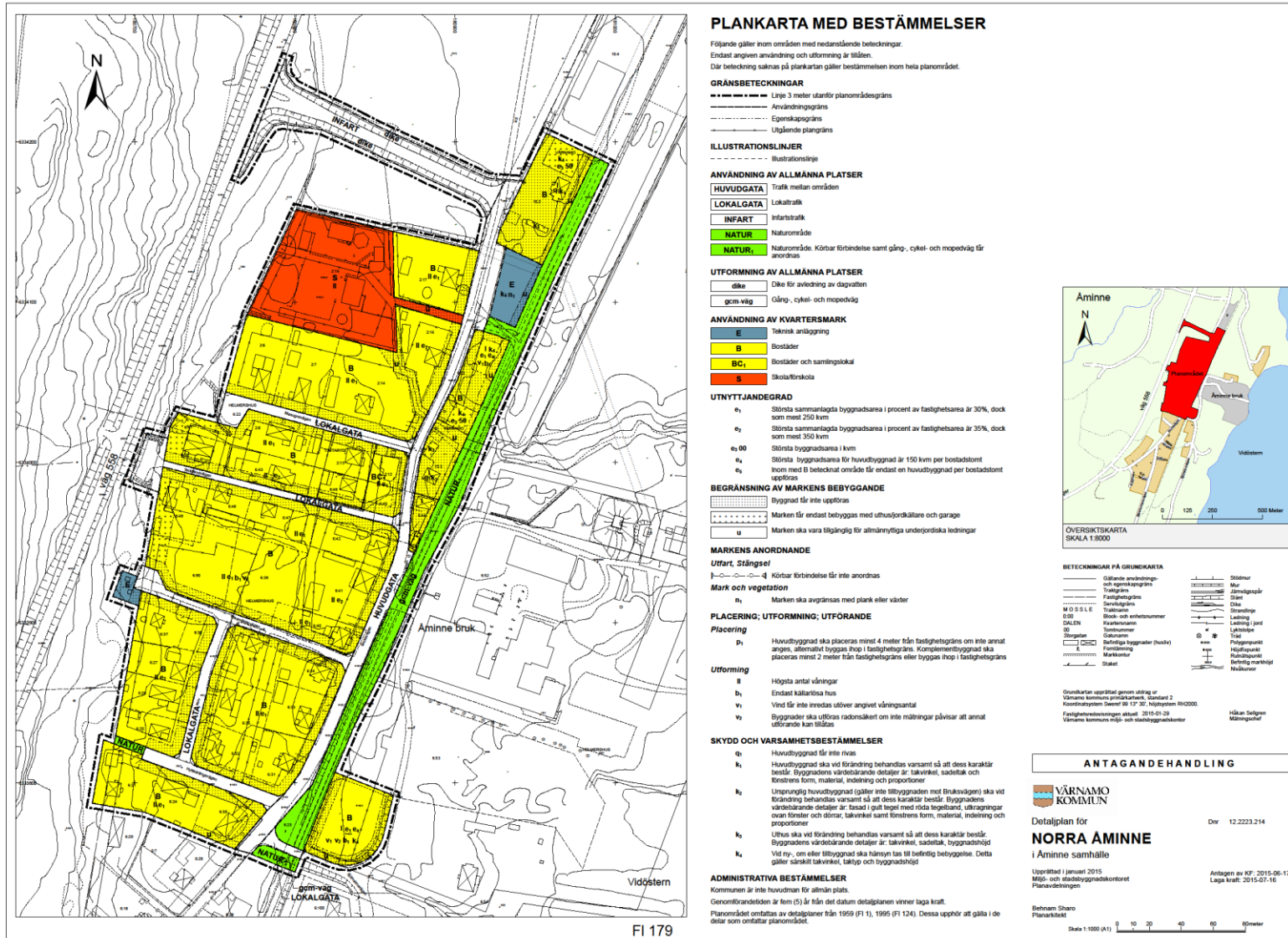
Kulturmiljövärden från
sekelskiftet 1900
intill riksintresset
Åminne bruk

- Banvall, f d järnväg
- Byggnad, f d Åminne stationshus med två ekonomibyggnader
- Byggnad, f d Åminne banvaktarstuga

Ny detaljplan, Åminne

SKYDD OCH VARSAMHETS-BESTÄMMELSER

q1, Huvudbyggnad får inte rivras.

k1-4, Varsamhetsbestämmelser för kulthistoriska byggnader.

NATUR

Naturområde, f d banvall.
Körbar förbindelse samt gång-, cykel- och mopedväg får anordnas.

Bygglov, Hörle

Hörle herrgård

Byggnadsminne

Fornlämnings-
område

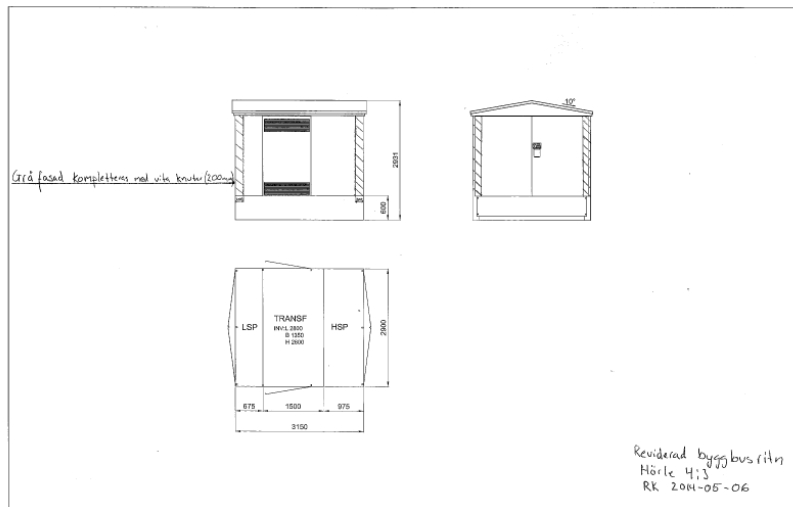

Kulturmiljövärdet

Kulturmiljö med
kulturlämningar,
damnvall och
vattenkraft-
station

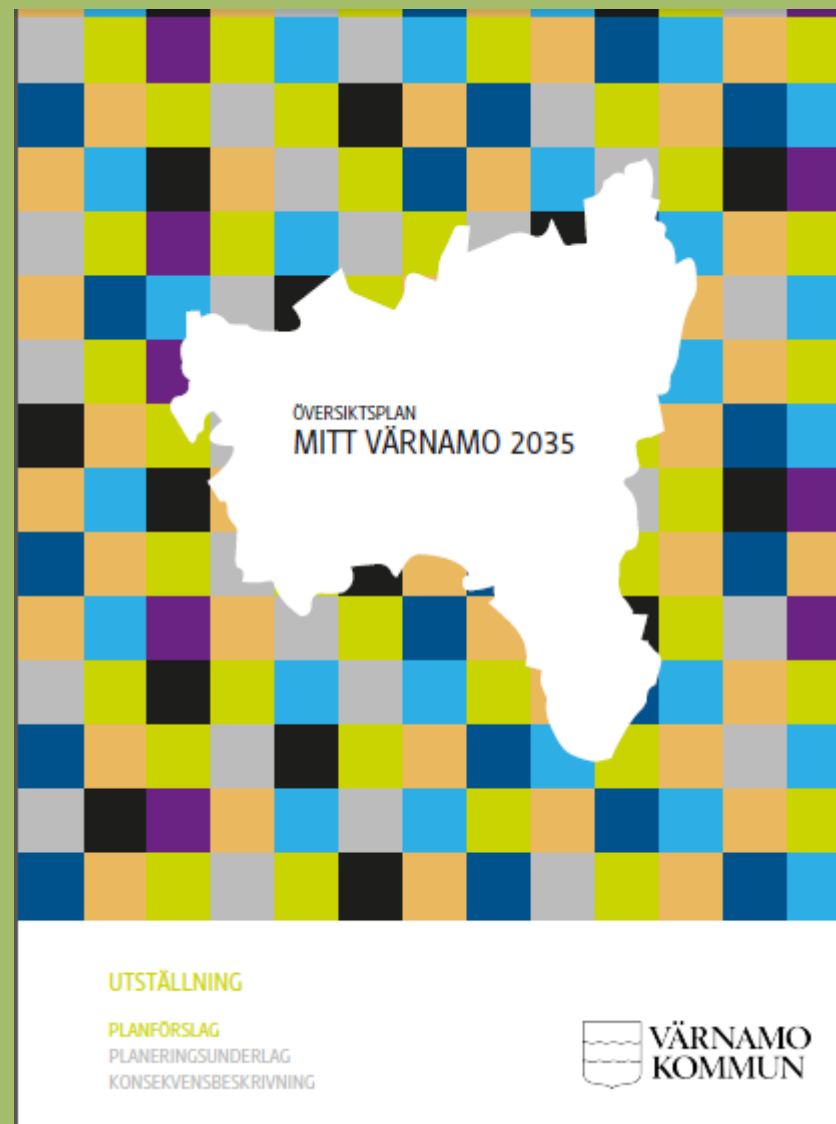
Förslag på transformatorstation

Ny transformator och förråd

NY ÖVER SIKTS PLAN

Kulturmiljön i ÖP

Ställningstaganden

- Kommunen ska alltid beakta och följa Plan för kulturmiljön i Värnamo kommuns strategier och ställningstaganden i alla ärenden, planer, bygglov och projekt som berör kulturmiljövården.
- Kommunen ska verka för de olika former av skyddsvärda kulturmiljöer bland annat byggnadsminnen, som förekommer i kommunen inom nuvarande gränser och som redovisas i översiktsplanens planeringsunderlag. Vid nytillkommande bebyggelsemiljöer samt ändringar av befintlig bebyggelse ska särskild hänsyn tas till respektive kulturmiljös värden.

LUNDSBO BOKSKOG

**LUNDSBO
BOKSKOG**

Ett kommunalt naturreservat

Edvard Wibeck, professor och eldsjäl

Kulturlämningar i Lundsbo

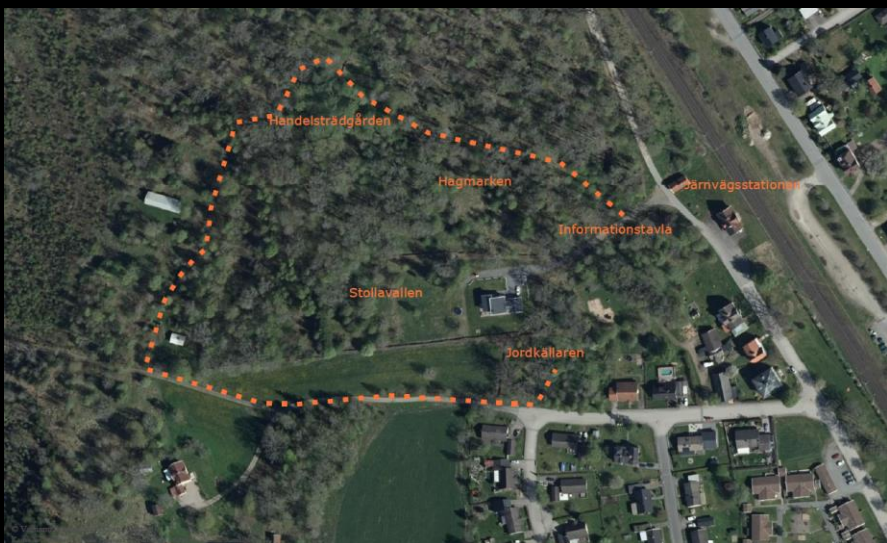
Lundsbo torpstuga, från renovering till naturrum

Edvard Wibeck, träskulptur i Lundsbo

KULTUR- OCH NATUR- STIG I HORDA

Samverkan med
Tekniska förvaltningen
och civilsamhället

Kultur- och naturmiljöer i Horda

Invigning av Spökrundan, Horda samhälle

GUMMIFABRIKEN

GUMMIFABRIKEN

BIOGRAF
CAMPUS
NÄRINGSLIV & UTVECKLING
RESTAURANG
STADSBIBLIOTEK
TEKNIKCENTER
← ENTRÉ

GUMMIFABRIKEN

GUMMIFABRIKEN

Gummifabriken invigdes 2018 och är en mötesplats i Värnamo. I Gummifabriken verkar kommun, näringsliv, utbildning och kultur med en gemensam agenda för tillväxt. Samverkan mellan offentliga och privata verksamheter med fokus på kunskapsgenererande och innovation.

Vid behov av
Kvalitetsvaror

GOLIAT

Mans-arbetsstöv. Överlägsen passform, slitstyrka och smidighet.
Bästa och billigaste fotbäcklädnad vid arbete utomhus

FREJ

Dem-, Flick- och Barnstöv. Sölväm lärt i lätt och elegant utförande. Håller lylan och väten borta samt skyddar strumporna mot slenk och annan förstövelse.
Bästa och billigaste fotbäcklädnad vid vistelse utomhus

SVEN

Mans-galoch i svart läd, passande de flesta vanliga stommodeller. En lätt och elegant galoch.
Bästa fotbäcklädnad till skydd för tunnare skodon

Gummiskodon
alla slag.

Gummiparkett
bästa golv- och trappbäcklädnad.

Gummerade tyger
för fiskarkostymer.

Sveriges störste tillverkare av
Oykeldäck

A.-B. Värnamo Gummifabrik

Telegr.-adr.: Värnamogummi. Telefon: Försälj. o. ordermott. 50; Inköp o. kassa 419; Chefen 535

Flygfotografen den 21 december 1937
Samländs Dagblad den 22 december 1937

Värnamo Gummifabrik, Värnamo.

Flygfotografi L. 1686
Ensamreproduktionsrätt Aero Materiel A7B
Stockholm.

Gummifabrikens historia i nya Gummifabriken

Museum

Rumsnamn

Föreläsningar och guidade turer med fokus
på Gummifabrikens historia

Filmer med och om människorna som
arbetade i Gummifabriken, samverkan med
Länsmuseet i Jönköpings län

Industrihistorien ger namn till rum och salar

3231 Gummiblandningen

En gummiblandning består av flera olika ingredienser som är noga definierade i ett recept. Huvudingredienser är polymer, fyllmedel och mjukgörare. Sedan tillsätts aktivatorer, vulkmedel, acceleratorer, åldringskydd och processhjälpmedel. Gummiblandningen ska ha flera egenskaper och valet av ingredienser blir därför en kompromiss. Ingredienser som blandas avgörs av slutproduktens krav, ex. väderbeständighet, godkänd för kontakt med livsmedel, hög värmetålighet, slitage, brandsäkerhet. Vissa gummiprodukter ska även tåla bensin, oljor och frätande syror.

GUMMIFABRIKEN

4221 Loge Renklipningen

Renklipningsavdelningen var placerad på våning 2. Här arbetade ett 30-tal personer i huvudsak kvinnor med att renklippa och trimma formpressade produkter. Gummirester, "skägg" efter formdelningar skulle avlägsnas, motviktiga ytor gradas och slipas. Det utfördes även en allmän besiktning av detaljerna för att upptäcka eventuella fel. På den tiden var arbetet utlagt på ackord, vilket innebar att alla produkter var prissatta i förhållande till det arbete som krävdes för färdigställande. Ett ackordssystem har en viss variation, en del produkter kunde ha ett bättre ackordspris än andra. Detta fenomen var välkänt av personalen. Därför hämtade många själva sina "bra produkter" direkt från formpressen till renklipningsavdelningen. Det var lite "slagsmål" om de bitar som gav bäst ersättning. Stämningen var lite speciell på denna arbetsplats där så många personer var samlade i ett relativt litet utrymme. Jargongen var "hård med hjärtlig". Runda ord och dräpande kommentarer var vanligt men ingen tycktes reagera på detta. Det hörde liksom till i den rådande miljön.

GUMMIFABRIKEN

Människornas berättelser

256 Baltiska rummet

Till Värnamo anlände 1944 fem familjer samt en ensamstående person från Baltikum. De hade flytt från Lettland och tagit sig över Östersjön i båt för att hamna först på Gotland och sedan via Stockholm till Asenhöga, där det fanns ett uppsamlingsläger. Efter olika tillfälliga arbeten bl.a. på Pästfabriken i Nissafors, erbjöds de 1947 arbete på Värnamo Gummifabrik. De baltiska medarbetarna var mycket omtyckta och pliktrogna och de flesta fortsatte att arbeta på Gummifabriken till pensioneringen.

GUMMIFABRIKEN

253 Magda

Magda Stern föddes 1928 i dåvarande Tjeckoslovakien. Under andra världskriget var hon internerad i flera koncentrationsläger, bland annat i Auschwitz. Hon överlevde och kom tack vare Folke Bernadottes vita bussar till Sverige. Magda arbetade 1947–1989 på Värnamo Gummifabrik. Hon anpassade sig snabbt till svenska förhållanden med familj och eget hus i Värnamo. Magda tillhörde gänget på renklippningsavdelningen och var en duktig arbetare som utförde alla moment på avdelningen. Hennes frispråkighet gjorde henne känd i alla kretsar på Gummifabriken.

GUMMIFABRIKEN

2241 Magnusson

Hasse Magnusson var anställd åren 1950–1987 på Värnamo Gummifabrik. Han arbetade i en källarlokal i fabriken norra del, dit större delen av råmaterialet levererades. Det var Magnussons uppgift att bl.a. klyva gummibalar som vägde 113 kilo till mindre lätthanterliga bitar. På den tiden saknades lyftanordningar och som regel fick han förflytta gummibalarna med egen kraft. Magnusson var en hystlåten gummikyvare som ogärna lämnade sitt källarplan. Han var känd som "Magnusson i källaren" och "Fabrikens starke man".

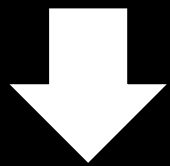
GUMMIFABRIKEN

Museum, invigs 01 april

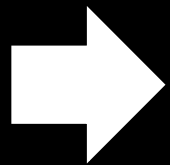

KULTURARVS- NOD

SAMVERKAN

NYA MÅLGRUPPER

Värnamo Kulturarvsnod

Kulturarv och
kulturmiljöer
särskilt fokus på
barn och unga

Samverkan

Skolor

Hembygds/
kulturhistoriska

föreningar

Länsmuseet i
Jönköpings län

Aktiviteter och program

Utställningar
med filmer
och föremål
Föreläsningar
Exkursioner
Studiebesök
Workshop

SKOL- PROJEKT

Kulturmiljöer

Kulturarv

Samverkan med Barn- och
utbildningsförvaltningen
och civilsamhället

Åminne bruk, grundat 1826

Byggnadsminne

Riksintresse
för kulturmiljön

Åminnedagarna, elever årskurs 8

Nydala kloster grundat 1143

Riksintresse
för
kulturmiljön

Kyrkligt
kulturminne

Nydala medeltidsdagar, elever årskurs 3

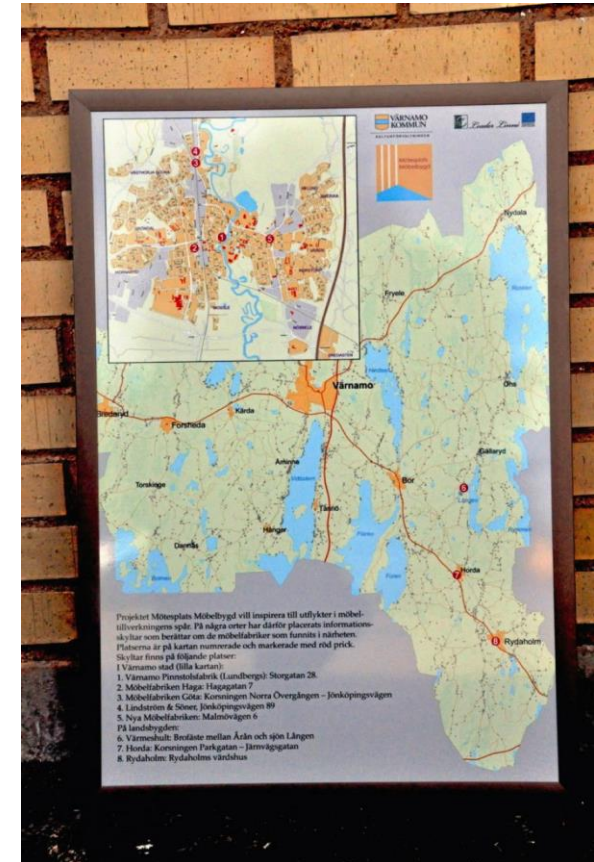
MÖTESPLATS MÖBELBYGD

Leaderprojekt om möbeltillverkning, ett
kulturarv i Värnamobygden

Bruno Mathsson, kulturhistoria och byggnadsminnen

Mötesplats Möbelbygd

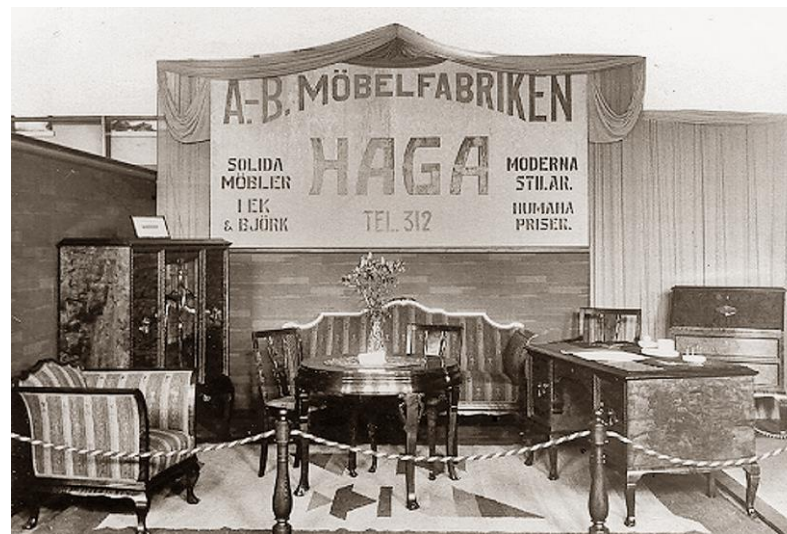

Projektets inriktning

Inventering och dokumentation av den lokala möbelhistorien och kulturarv

Samverkan hembygds- och kulturhistoriska föreningar, skolor, turism och företag

Resultat

Utställningar
Föreläsningar
Skolprojekt
Infoskyltar
Bok
Broschyr
Hemsida

Bänkarnas stad

VÄRNAMO KOMMUN

Hej, vad letar du efter?

Utbildning och barnomsorg   Omsorg, stöd och hjälp   **Uppleva och göra**   Bygga, bo, miljö och trafik   Näringsliv och arbete   Kommun och politik

Värnamo kommun | Uppleva och göra | Kultur | Kulturhistoria, kulturarv

Bibliotek +
Kultur -
Barn- och ungdomskultur
Biografer, film
Kulturhistoria, kulturarv -
Byggnader
Forn- och kulturhistoriska lämningar
Hembygdsföreningar
Industrins kulturarv
Kulturarv och kulturmiljövård +
Kulturhistoriska föreningar och museer
Värdefulla kulturmiljöer
Kulturskolan
Museer, gallerier och konst +
Musik
Teater

MÄNNISKORNA

ARBETARNA

Utställningen Gummifabriken - ett hus med historia

Kulturhistoria, kulturarv

Syftet med att digitalisera kulturarvet är att på ett samlat, enkelt och lättöverskådligt vis presentera och informera om kommunens kulturarv och kulturmiljöer i en digital form. Den digitala plattformen utgör ett arkiv över kommunens kulturarv och kulturmiljöer.

Nod för kulturarv i Gummifabriken

Jönköpings läns museum har i uppdrag att synliggöra kulturarvet ute i länet. 2016 startade projektet där Värnamo kommun och Jönköpings läns museum samverkar för att hitta formerna för den kulturarvsnod som skapas i Gummifabriken. Nod innebär en förgrening av något, i detta fall något som växer från länsmuseet ut i länet. Det kan till exempel vara i form av samarbete mellan länsmuseet och kommunen i processen med utställningar. Processen kommer ständigt att pågå.

DIGITALT KULTURARV Värnamo kommuns hemsida

STÖD OCH BIDRAG

STIFTELSE
KULTUR- OCH
HEMBYGDSFÖRENINGAR
STUDIEFÖRBUND

PÅ G I VÄRNAMO

Värnamo2035

Kulturmiljöinventering av Värnamo centrum

Kulturmiljöinventering i Värnamo stad

Översiktsplan

Fördjupad översiktsplan

Stadsvision

Risakanalys för kulturarvet

Digitalisering i Storymaps

Konferens om kulturarvet

Kulturarvsnoden, Tånnö

Kulturhistorisk utställning, Radions historia

Värnamo stad 100 år

Berättarfestivalen Sagobygden

Kontakta mig på:
peter.andersson@varnamo.se